

Łasem Zachwycenie

OBIEKTYWEM I PĘDZLEM
STANISŁAWA BŁONKOWSKIEGO

Zamiast Wstępu

Zieleń nie jest już tylko kolorem nadziei. Staje się symbolem czystego powietrza, wody oraz otoczenia zachęcającego do życia. Od nas wszystkich zależy, czy to zielone, leśne dziedzictwo, które jest naszym bezcennym skarbem, zostanie przekazane następnym pokoleniom w stanie wzbudzającym nadzieję na jego dalsze przetrwanie. Żadna z dotychczasowych ludzkich cywilizacji nie mogła się obyć bez lasu. Lasy są jednym z nielicznych, odnawialnych zasobów przyrody, są ogromną i trudną do zrekonstruowania,

a zarazem najpiękniejszą częścią naszego majątku narodowego. Stan naszych lasów zależy nie tylko od ofiarności polskich leśników, ale od każdego z nas, od naszego zachowania się w kontaktach z lasem, od gotowości przyjścia mu z pomocą, gdy w grę wchodzi dobro naszej ojczystej przyrody. Niech ukazanie zdjęć i obrazów przedstawiających piękno lasów Nadleśnictwa Susz wzbudzi w oglądających ten album LASEM ZACHWYCENIE.

Rozległe fragmenty Pojezierza Iławskiego to przede wszystkim liczne jeziora i lasy zarządzane przez Nadleśnictwo Susz. Aby oddać piękno i ducha tej krainy trzeba tu przebywać jakiś czas i być baczny obserwator. Autor tego albumu, leśnik od niemalże 40 lat emocjonalnie i zawodowo związany z tymi lasami, jak mało kto potrafi uwiecznić piękno lasu, różnorodności gatunkowej, pejzażu w fotografii i różnych technikach malarskich. Żyjemy w czasach wielkich zmian i tylko dlatego, że prawie ocieramy się o nie, nie dostrzegamy ich wielkości i często nie zdajemy sobie sprawy z ich nieodwracalnego charakteru. Fotografia przyrodnicza w wykonaniu autora na zawsze utrwali niepowtarzalne piękno Pojezierza Iławskiego i lasów Nadleśnictwa Susz.

A jest co przekazać potomnym, bo obszar Nadleśnictwa Susz, to piękne lasy i malownicze akweny wodne, dlatego powinnością leśników i przyrodników jest utrzymanie tego fragmentu polskiej przyrody jakimi są Lasy Iławskie dla następnych pokoleń. Ze względu na specyficzny charakter

i olbrzymią bioróżnorodność utworzono na terenie nadleśnictwa niemalże wszystkie formy ochrony przyrody obowiązujące w Polsce: Park krajobrazowy, Natura 2000 z dyrektywami ptasią i siedliskową, rezerваты przyrody, pomniki przyrody, obszary chronionego krajobrazu oraz rekordowa w skali kraju ilość stref ochronnych wokół gniazd ptaków chronionych strefowo. Lasy Nadleśnictwa Susz to także miejsce rekreacji i aktywnego wypoczynku. Oprócz leśnych pożytków, oferujemy również oznakowane i opisane trasy spacerowe i rowerowe, pola namiotowe, ścieżki dydaktyczne. Lasy Nadleśnictwa Susz pełnią również funkcje produkcyjne, to miejsce pozyskania doskonałego surowca drzewnego, który jest niezbędnym elementem funkcjonowania nie tylko lokalnej społeczności.

Inż. Michał Juchniewicz

stażysta, leśniczy, kierownik transportu, nadleśniczy terenowy, główny inżynier, zastępca nadleśniczego, nadleśniczy w lasach Nadleśnictwa Susz

Od Autora

Impulsem do powstania tego albumu było 35 - lecie istnienia Nadleśnictwa Susz w obecnym kształcie organizacyjnym, 85 - lecie Lasów Państwowych, zbliżające się 65 - lecie polskiej administracji leśnej na tym terenie, a przede wszystkim chęć zachowania od zapomnienia dokonań i osiągnięć, jak również uznanie i szacunek dla wszystkich wspaniałych leśników związanych z lasami Jeziora, Starego Dzierzgonia i Susza. Monografia jest pracą naukową poświęconą jednemu zagadnieniu, dlatego też opracowanie niniejsze nie aspiruje do tak szaczonej definicji. Jest pierwszą w powojennych dziejach leśnictwa na naszych terenach próbą opisaną przemian zachodzących w jego historycznym rozwoju od czasów najdawniejszych aż po dzień dzisiejszy, przedstawieniem unikatowych walorów przyrodniczych lasów, przeglądem zmieniających się koncepcji organizacyjnych. Jest wreszcie almanachem zawierającym informacje o najwspanialszym bogactwie tych lasów – informacje o ludziach z nim związanych. Pamięć ludzka nie

jest najdoskonalszym nośnikiem informacji, wiele w niej luk i nieścisłości, dlatego w rozdziale „*Lasy i ludzie*” ograniczyłem się jedynie do zapisu nazwisk leśników poczynając od stanowiska leśniczego. Mam nadzieję, że w przyszłych edycjach tego opracowania uzupełnione zostaną ewentualne luki. Nie miałem możliwości odtworzenia nazwisk wszystkich, którzy swój los związali z leśnictwem. Zapewniam jednak wszystkich robotników leśnych, gajowych, podleśniczych, pracowników biurowych i tych wszystkich ludzi ciężkiej, mozolnej, jakże często niebezpiecznej pracy, których nazwisk zabrakło w tym opracowaniu, że wszyscy razem stanowimy jedną wielką Leśną Rodzinę, dla której pomnażanie, ochrona i zachowanie dla przyszłych pokoleń otrzymanego od naszych Poprzedników wspaniałego, leśnego dziedzictwa jest celem najwyższym.

Mgr inż. Stanisław Blonkowski

leśniczy, nadleśniczy terenowy, inżynier nadzoru, zastępca nadleśniczego w lasach Nadleśnictwa Susz

Historia Dawna

Najstarszymi materialnymi dowodami istnienia osadnictwa na naszych terenach jest jedyne na obszarze północno – wschodniej Polski cmentarzysko kurhanowe w lesie koło Babięt, pochodzące z młodszej epoki kamienia (około 4000 –

Pozwalano na korzystanie z bogactw leśnych w sposób prawie nieograniczony. Chodziło o przyciąganie osadników, którzy w pierwotnej puszczy znajdowali zatrudnienie przy wyrębie drzew, smolarstwie, popielarstwie. Piecie smolne

Kurhan z epoki neolitu kultury ceramiki sznurowej (XXV - XVII w. p.n.e.)

1800 pne). Na podstawie przedmiotów, jakie udało się z niego wydobyć, wiadomo, że było użytkowane przez ludy związane z tak zwaną kulturą ceramiki sznurowej, około 4500 lat temu.

Na początku drugiego 1000 - lecia tereny obecnego Nadleśnictwa Susz pokrywały zwarte puszcze, wchodzące w skład terytoriów staropruskiego plemienia Pomezanów. Ówczesne lasy przedzierały liczne jeziora, duże powierzchnie bagien i rzadko rozrzucone osady ludzkie. Osadnictwo zaczęło się rozszerzać na tych ziemiach na większą skalę dopiero od XIII w., to jest od przybycia tu Krzyżaków. Podbili oni ostatecznie całą Pomezanię w połowie XIII w., zakładając następnie na podbitym terytorium zamki obronne, a pod ich osłoną osady i miasta. W najdawniejszych wiekach z powodu „nadmiaru” lasów drewna zbyt mało ceniono, ale już w czasach krzyżackich uzyskało wielką wartość. Aby ułatwić administrowanie podbitych ziem Prusy podzielono na większe okręgi administracyjne - komturstwa i mniejsze - komornictwa.

stawały się często centralnymi punktami osad leśnych. Nadając prawa do polowania na zwierzyne w lasach i połowu ryb w jeziorach, zastrzegano jednak, że nie czyni się tego po wsze czasy. Począwszy od średniowiecza, bezplanowe, rabunkowe pozyskanie surowca drzewnego, jak również działające na terenach leśnych huty żelaza i szkła, smolarnie, bartnictwo, prymitywne metody pozyskania żywicy, niekontrolowany wypas bydła i trzody chlewnej, wypalanie łąk śródleśnych drastycznie zmniejszyły zasobność lasów. Tylko w ostatnim dziesięcioleciu XIV wieku wyeksportowano setki tysięcy kłód dębowych do Danii, Holandii i Anglii. O rabunkowej gospodarce świadczą również zmniejszające się wskaźniki lesistości Prus; 1280r. - ok. 80%, 1410r. - ok. 60%, 1576r. - ok. 33%, 1900r. - ok. 20%. W 1525 roku tereny te weszły w skład księstwa pruskiego, które było lennem Polski. Od 1724 roku zaczęła się na terenie Prus akcja sprowadzania na większą skalę niemieckich kolonistów i wprowadzony

został zakaz osadzania na roli Polaków i Litwinów. Pod koniec XVII wieku lasami księżęcymi zarządzał łowczy, zwany także wielkim nadleśniczym. Podlegającym mu dwóm nadleśniczym nadano w 1688 roku również tytuł wielkich nadleśniczych.

W Starym Dzierzgoniu urzędował leśniczy, któremu podlegało kilku strażników. Zarządzeniem z 1717 roku sprawy lasów przekazano kamerom okręgowym, a w 1723 Kamerze Wojenno - Skarbowej, w której zasiedli z prawem głosu wielcy nadleśniczowie. Ci ostatni założyli wiele nowych miejscowości, zawierając z pozyskanymi kolonistami tzw. wstępne kontrakty, przedkładane do zatwierdzenia elektorowi lub królowi. Jurysdykcję w tych wsiach sprawował przede wszystkim nadleśniczy i w pewnej mierze także zarządcy szkatuły książęcej (np. pisarz leśny). Do zakładania nowych wsi wybierano często obszary огоłocone uprzednio przez drwali, smolarzy i popielarzy.

Stary Dzierzgoń był od dawna siedzibą urzędu leśnego, któremu podlegała obszerna Puszcza Pruska. Reformę w lasach przeprowadzono w roku 1739. Powstała wtedy właściwa administracja leśna. W miejsce dotychczasowych strażników, podłowczych, łowczych i nadłowczych powołano

podleśniczych, leśniczych i nadleśniczych oraz inspektorów leśnych. Organizację gospodarki leśnej usprawniła kolejna reforma z roku 1775. W roku 1796 z dóbr królewskich utworzono nadleśnictwo Stary Dzierzgoń a potem z jego południowej części państwowe nadleśnictwo Siemiany. Rejencja królewiecka obejmowała w 1869 roku okręgi inspekcyjne w Królewcu, Lubawie, Morągu i Szczytnie. Do okręgu inspekcyjnego w Morągu należały nadleśnictwa w Starym Dzierzgoniu i Siemianach. W lasach państwowych gospodarka leśna XIX wieku spowodowała, że miejsce mieszanych lasów dębowo - bukowo - sosnowych zajęły monokultury sosnowe lub rzadziej, świerkowe; buk został wyeliminowany częściowo (widocznie chronił go mniejszy na niego popyt); natomiast dąb ze składu drzewostanów znikł prawie zupełnie. Ten stan rzeczy trwał do końca XIX wieku. Dopiero po roku 1900 zaczęto w lasach państwowych, z inicjatywy Mortzfelda i przy pomocy jego metody, przywracać dębowi jego naturalne stanowiska. W ostatnich trzydziestu latach XIX wieku na naszych terenach prowadzono na koszt państwa poważne zalesienia słabych gruntów rolnych.

lipy był dość znaczny. Ponadto zachowało się tu dużo lasów przeszłorębnych. Miejsca mniej dostępne były w ogóle nie eksploatowane. Poza zachowaniem drzewostanów liściastych ówczesny gospodarz hołdował metodzie pozostawiania licznych przestojów dębowych, względnie prowadził gospodarstwa przestojowe. Oczywiście i tu gospodarka była oparta o plany gospodarcze. Wieki rębności były prawdopodobnie wyższe niż w lasach państwowych. W drzewostanach sosnowych użytkowanie było prowadzone rębnią zupełną o szerokości 100 m; w drzewostanach bukowych prowadzono rębnią przerębową.

Lasy obecnego Obrębu Susz należały w większości aż do zakończenia II wojny światowej, do byłych junkrów pruskich. Uroczyska Kamieniec, Merynos, Brusiny, Ulnowo i Michałowo wchodziły w skład majątków rodziny Finckensteinów, uroczyska Nojdek, Limża i Ludwikowo wchodziły w skład dóbr rycerskich, które naród niemiecki podarował Hindenburgowi za zwycięstwo nad armią Samsonowa w 1914 roku. Do roku 1945 lasy te w większości nie posiadały żadnych planów urzędzeniowych, a gospodarkę leśną, nastawioną głównie na łowiectwo, prowadzono

w sposób niezorganizowany. Pozyskanie drewna ograniczano przeważnie do użytkowania międzyrębного, a drzewostany rębne użytkowane były w niewielkim rozmiarze. Zatrudniona

w tamtym czasie znaczna ilość własnej służby leśnej (tzw. „borowi”) pełniła głównie rolę strażników leśno - łowieckich.

Lata Powojenne

W roku 1945, z przejętych na mocy Dekretu PKWN z dnia 12.XII.1944 gruntów, zostały utworzone Nadleśnictwa: Jeziorno z siedzibą w Jeziornie; Kiszbork z siedzibą w Haku przemianowane później na Stary Dzierzgoń z siedzibą w Mortągu, a od 1957 roku w Starym Dzierzgoniu; Susz z siedzibą w Suszu. Do roku 1952 gospodarka leśna prowadzona była na podstawie przybliżonej tabeli klas wieku opracowanej w roku 1946 przez pracowników ówczesnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Olsztynie. Wcześniej gospodarkę leśną prowadzono na podstawie doraźnie opracowywanych wniosków cięć i odnowienia. Głównym celem w tym okresie było usuwanie skutków działań wojennych. W okresie obowiązywania planów gospodarczych opartych o przybliżoną tabelę klas wieku przeciętne etaty roczne dla całego obszaru obecnego nadleśnictwa Susz wynosiły w użytkach rębnych około 43500 m³ brutto i w użytkach przedrębnych około 13500 m³ netto. Natomiast etaty oparte o prowizoryczne plany urzędzeniowe w latach 1951 - 1952 znacznie wzrosły i w użytkach rębnych wynosiły około 53000 m³ brutto, a w użytkach przedrębnych około 16300 m³ netto. Wykonanie wymienionych etatów użytków rębnych i przedrębnych kształtowało się o około 30% wyżej niż plan.

Według pierwszych opracowań zawartych w przybliżonych tabelach klas wieku powierzchnia Nadleśnictwa Jeziorn wynosiła 6177,61 ha. Po prowizorycznym urządzaniu, przeprowadzonym w 1951 roku przez ówczesną Sekcję u.l. DLP Gdańsk, ogólna powierzchnia nieco się zmniejszyła i wynosiła 6111,37 ha. W okresie od roku 1951 do 1962 ogólny areal powiększył się przez przyłączenie w dn. 1.X.1959 r. z Nadleśnictwa Szymbark leśnictw Rożek i Tłokowisko, oraz przez przejęcie z Państwowego Funduszu Ziemi gruntów porolnych, jak również opuszczonych lasów chłopskich i wynosił wg stanu na dzień 1.X.1962 r. - 8195,71 ha, a na dzień 1.X.1972 r. (po wyłączeniu z powierzchni nadleśnictwa jezior) - 8019,01 ha. W chwili utworzenia w skład Nadleśnictwa Jeziorno wchodziły następujące leśnictwa: Bukownica (836,36 ha), Kątek (1254,08 ha), Szwałewo (925,11 ha), Piotrowo (1210,84 ha), Zieleń (1013,40 ha), Fabianki (934,82 ha). W roku 1951, zmniejszając powierzchnie poszczególnych leśnictw, utworzono leśnictwa: Jerzwałd (714,48 ha) i Januszewo (942,42 ha, w tym 159,40 ha jezior). Do kolejnych zmian

w podziale administracyjnym doszło w 1962 roku, kiedy to w skład nadleśnictwa weszły przejęte wcześniej leśnictwa: Tłokowisko (830,06 ha) i Rożek (854,88 ha), a zlikwidowano leśnictwa: Jerzwałd i Piotrowo, oraz w roku 1972, kiedy to zlikwidowano dotychczasowe nadleśnictwo i jako Obręb Jeziorno z leśnictwami: Bukownica (2087,98 ha), Zieleń (2060,15 ha), Szwałewo (2156,33 ha), Rożek (1714,55 ha) wcielono do nowo utworzonego Nadleśnictwa Susz.

W chwili utworzenia powierzchnia Nadleśnictwa Stary Dzierzgoń, według przybliżonej tabeli klas wieku, wynosiła 6775 ha, natomiast po prowizorycznym urządzaniu lasu, według stanu na dzień 1.X.1952 r., wzrosła do 7168,20 ha, by po urządzaniu definitywnym w dniu 1.X.1962 r. osiągnąć powierzchnię 7839,69 ha, a w momencie likwidacji i wcielenia do nadleśnictwa Susz - 7486,64 ha. Pierwotny podział nadleśnictwa na 9 leśnictw zmieniono podczas prowizorycznego urządzania w roku 1951 i według stanu na dzień 1.I.1952 r. przedstawiał się następująco: Przesady (459,19 ha), Zakręty (734,94 ha), Uroczyska (701,00 ha), Danielin (854,30 ha), Leśna (881,24 ha), Mortęgi (843,42 ha), Dębina (996,23 ha), Kamieniec I (589,50 ha), Kamieniec II (592,80 ha), Bornice (479,58 ha). Z kolei podczas definitywnego urządzania w 1962 roku powiększono powierzchnie poszczególnych leśnictw i podział administracyjny, według stanu na dzień 1.X.1962 r., przedstawiał się następująco: Królewskie (1282,31 ha), Uroczysko (1036,96 ha), Danielin (966,09 ha), Mortęgi (1129,04 ha), Bornice (1129,19 ha), Dębina (1099,29 ha), Kamieniec (1196,81 ha). W roku 1972 Stary Dzierzgoń jako Obręb przechodzi do Nadleśnictwa Susz z leśnictwami: Królewskie (1297,17 ha), Uroczysko (1542,10 ha), Dębina (1539,38 ha), Bornice (1538,76 ha), Kamieniec (1568,63 ha).

W roku 1953 dla lasów Nadleśnictwa Susz opracowano prowizoryczny plan urządzania lasu, według którego powierzchnia ogólna nadleśnictwa wynosiła 5470,59 ha. Plan ten obowiązywał przez 14 lat. W roku 1967 powierzchnia nadleśnictwa osiągnęła stan 6717,82 ha. Lasy nadleśnictwa w roku 1948 były podzielone na osiem leśnictw: Lipowo, Michałowo, Bronowo, Jawty, Huta, Bałoszyce, Najdek i Kisielice. Po wielu zmianach terytorialnych w dniu 1.X.1977 r. podział na leśnictwa wyglądał następująco: Susz (2336,15 ha), Jawty (2174,29 ha), Kisielice (2008,53 ha).

Ostatnie Dziesięciolecie

Susz zwany niegdyś Różaną Górą (Rosenberg) jest siedzibą administracyjną lasów położonych w dwóch województwach (warmińsko-mazurskim i pomorskim) i siedmiu gminach. Nadleśnictwo Susz w obecnych granicach utworzono na podstawie „Zarządzenia nr 76 Naczelnego Dyrektora Lasów Państwowych” z dnia 21.12.1972 roku. W skład nowo utworzonej jednostki weszły w całości dawne nadleśnictwa (obecnie zwane obrębami): Jeziorno, Stary Dzierzgoń i Susz wraz z leśnictwami, które po wielu przekształceniach osiągnęły obecny stan powierzchniowy: Uroczysko (1493,90ha), Bukownica oraz gospodarstwo nasienne

im. Stefana Kocięckiego (1497,75ha), Jeziorno (1177,02ha), Szwalewo (1456,39 ha), Rożek (1367,32ha), Królewskie (1571,66 ha), Mortąg (1597,10 ha), Dębina (1468,04 ha), Bornice (1353,23 ha), Kamieniec (1713,41 ha), Zieleń (1632,82 ha), Michałowo (1231,81 ha) Lipowo (1207,73 ha), Susz (1601,61 ha), Jawty (1126,81 ha), Kisielice (1676,11 ha). Powierzchnia ogólna nadleśnictwa wynosi 23132,67 ha, w tym powierzchnia leśna - 21011,15 ha. Z początkiem 1998 roku, w ćwierćwiecze swojej działalności siedziba nadleśnictwa zostaje przeniesiona do nowo wybudowanego biurowca.

Ciekawostki Nie Tylko Przyrodnicze

Nadleśnictwo Susz położone jest w I - Bałtyckiej Krainie Przyrodniczo - Leśnej, w Dzielnicy 8 - Pojezierza Iławsko - Brodnickiego, mezoregionów Pojezierza Iławskiego i Garbu Lubawskiego oraz Pojezierza Brodnickiego.

Teren nadleśnictwa reprezentuje młody krajobraz polodowcowy ukształtowany w swoich zasadniczych rysach w fazie poznańskiej i pomorskiej zlodowacenia bałtyckiego. Charakteryzuje go typowa rzeźba młodoglacjalna, reprezentowana przede wszystkim przez pagórki moreny czołowej (Królewskie), falistą i silnie falistą morenę denną, pola zandrowe (południowa część obrębu Jeziorno) i liczne zagłębienia wytopiskowe wypełnione wodami jezior.

Utwory geologiczne stanowią głównie skały plejstoceńskie zakumulowane i uformowane w okresie ostatniego zlodowacenia. Występują one w formie moren dennych, pól zandrowych oraz w mniejszej ilości w postaci wzgórz moreny czołowej. Towarzyszą im utwory holoceniowe głównie torfy i gytie wypełniające obniżenia wytopiskowe, dna rynien, oraz doliny strumieni i rzek. Dominującym utworem glebowym są piaski akumulacji lodowcowej z udziałem żwiru i kamieni. W północnej części obrębów Stary Dzierzgoń i Jeziorno (Królewskie, Uroczysko) oraz na znacznej części obrębu Susz występują liczne płaty glin dennomorenowych. Większe powierzchniowo pola zandrowe występują w południowej części obrębu Jeziorno (Rożek, Szwalewo). Wśród holoceniowych torfów najczęściej występują torfy przejściowe a także w znacznie mniejszej ilości torfy wysokie i niskie. W niektórych obniżeniach wytopiskowych

z wielu jezior (50) są rezerwatami przyrody.

Charakterystyczną cechą klimatu terenu nadleśnictwa jest jego przejściowość, wynikająca ze ścierania się na tym terenie wpływów klimatu kontynentalnego z klimatem morskim. Na tle ogólnych stosunków klimatycznych Pojezierza Mazurskiego klimat terenów nadleśnictwa i sąsiednich odznacza się niewielkim złagodzeniem, co znajduje swój wyraz w nieco wcześniejszym pojawieniu się wiosny i lata, późniejszym pojawieniem się zimy oraz nieznacznym wydłużeniem okresu wegetacyjnego.

Na mozaice gleb pod wpływem klimatu i szaty roślinnej wytworzyły się następujące typy siedliskowe lasu: LMśw – 41,7%, Lśw - 30,3%, BMśw – 15,0%, Ol - 7,3%, Bśw - 0,1%, BMw - 0,2%, BMb - 1,6%, LMw - 0,4%, Lw - 1,2%, OI - 0,5%, Lmb - 1,6%, Lt - 0,1%.

Najważniejszym gatunkiem lasotwórczym jest sosna zwyczajna zajmująca 55,9% powierzchni i 60,8% udziału miąższościowego. Przeciętny wiek drzewostanów z panującą sosną wynosi 60 lat, przeciętna zasobność 345 m³/ha, przeciętny przyrost 4,41 m³/ha. Obręb Jeziorno znajduje się w mikroregionie matecznym sosny taborskiej, jednej z najwspanialszych ras w Europie. Buk jako gatunek panujący zajmuje 15,9% powierzchni, jego udział masowy w ogólnym zapasie wynosi 16,3%. Przeciętna zasobność drzewostanów z panującym bukiem wynosi 284 m³/ha, przeciętny roczny przyrost 3,37 m³/ha, przeciętny wiek 75 lat. Drzewostany bukowe charakteryzują się dobrą jakością, zdrowotnością a także dużą dynamiką odnowień naturalnych. Licznie występującym gatunkiem lasotwórczym jest dąb zajmujący 7,9% powierzchni leśnej i 7,7% udziału masowego. Dąb tworzy drzewostany mieszane, głównie z bukiem, sosną, świerkiem, grabem, brzozą i lipą. Przeciętna zasobność drzewostanów dębowych wynosi 307 m³/ha, przeciętny przyrost 3,61 m³/ha, przeciętny wiek 69 lat. W leśnictwie Uroczysko uznano dębowy drzewostan nasienny wyłączony. Podobnym udziałem charakteryzuje się olsza czarna zajmująca 8,6% powierzchni leśnej i 6,6% udziału masowego. Olsza tworzy lite drzewostany oraz drzewostany mieszane z brzozą i jesionem. Przeciętna zasobność drzewostanów olchowych wynosi 277 m³/ha, przeciętny przyrost 4,34 m³/ha, przeciętny wiek 44 lata. Innym gatunkiem lasotwórczym w nadleśnictwie jest brzoza zajmująca 7,1% powierzchni leśnej oraz 5,6% udziału masowego. Przeciętna zasobność wynosi 254 m³/ha, przeciętny przyrost 4,31 m³/ha, przeciętny wiek 45 lat. Brzoza tworzy drzewostany mieszane ze wszystkimi gatunkami drzew występujących w nadleśnictwie. Pozostałe gatunki drzew mają następujące udziały powierzchniowe i masowe: świerk 2,3%, 1,7%, modrzew 0,5%, 0,3%, klon 0,2%, 0,1%, jesion 0,5%, 0,5%, grab 0,5%, 0,4%, lipa 0,5% i 0,3%. Na przestrzeni ostatniego półwiecza przeciętna zasobność na 1 ha

wzrosła z 206 m³ do 313 m³, przeciętny przyrost drzewostanów na 1 ha zwiększył się z 3,55 m³ do 4,74 m³, przeciętny wiek lasu wzrósł z 58 do 66 lat, zapas m³ brutto na powierzchni leśnej wzrósł z 4009103 m³ do 6592470 m³ odkładając „na pniu” ponad 2,5 miliona m³.

Pod względem florystycznym teren nadleśnictwa charakteryzuje się wielką różnorodnością. Głównym składnikiem są zbiorowiska leśne, znaczny jest udział roślinności wodnej, mniejszy bagienne – torfowej, tåkowej i synantropijnej. Stwierdzono tu 790 taksonów roślin kwiatowych, tj. 35% flory Polski. Ochronie całkowitej podlega 29 gatunków, m. in. Wawrzynek wilczełyko, wroniec widlasty, widłak goździsty, goździk pyszny, grzybień biały i północny, grązel żółty, rosiczka okrągłolistna, szereg storczyków np. kukulka plamista, kukulka krwista, kruszczyk szerokolistny. W Leśnictwie Bukownica, na północno – zachodnim, bagiennym brzegu jeziora Łabędzie odkryto jedno z większych w kraju stanowisk lipiennika Loesela, liczące około 600 roślin. W pobliżu rośnie rzadki „naturowy” mech sierpowiec błyszczący. Wykonana w 1994 roku inwentaryzacja przyrodnicza w nadleśnictwie przedstawia się następująco: - Lasy o charakterze zbliżonym do naturalnego - 6641 ha, drzewostany rodzimego pochodzenia - 7740ha, drzewostany o nadzwyczajnym bogactwie florystycznym - 92 ha, bagna, moczały i torfowiska - 860 ha, stanowiska roślin i zwierząt zasługujące na ochronę przed wyrębem - 737 ha, lasy na stanowiskach wydmowych i podmokłych - 68 ha. Na obszarze nadleśnictwa zaewidencjonowano 50 drzew uznanych za pomniki przyrody, 2 aleje drzew i 1 grupę drzew.

250-letnie dęby w Leśnictwie Królewskie

Wykonana w roku 2007 inwentaryzacja przyrodnicza w lasach nadleśnictwa wykazała obecność rzadkich „naturowych” siedlisk, które za względu na swoją unikatowość zostały objęte unijną dyrektywą siedliskową. Są to: brzezina bagienna – 324,63 ha, grąd subatlantycki – 1346,17 ha, grąd subkontynentalny – 3003,61 ha, kwaśna buczyna niżowa – 1207,27 ha, łęgi olszowe i olszowo – jesionowe – 1716,64 ha, żyzna buczyna niżowa – 2580,56 ha. Razem zainwentaryzowano prawie 10200 ha siedlisk „naturowych”, co stanowi niemal 50% powierzchni leśnej nadleśnictwa.

Fauna nadleśnictwa wykazuje duże zróżnicowanie gatunkowe, co jest związane z różnorodnością siedlisk i bogactwem szaty roślinnej, stosunkowo mało przekształconej w porównaniu do innych terenów użytkowanych gospodarczo. Ogółem w granicach nadleśnictwa z kręgowców stwierdzono 11 gatunków płazów (wszystkie chronione) m.in. ropucha szara i zielona, traszka grzebieniasta i zwyczajna, kumak nizinny, rzekotka drzewna, grzebiuszka, 5 gatunków chronionych gadów: żmija, zaskroniec, padalec, jaszczurka zwinka i żyworódka, 147 lęgowych gatunków ptaków (116 chronionych) i 32 gatunki ssaków, w tym 5 chronionych. Wśród licznych gatunków chronionych występuje wiele zwierząt zagrożonych w swym istnieniu zarówno w skali kraju jak i Europy. Do gatunków ptaków zagrożonych globalnie należą podgorzałka, derkacz, bąk, bączek, żuraw, kropiatka, zielonka, muchołówka białoszyja, muchołówka mała, podróżniczek, bielik, orlik krzykliwy, kania

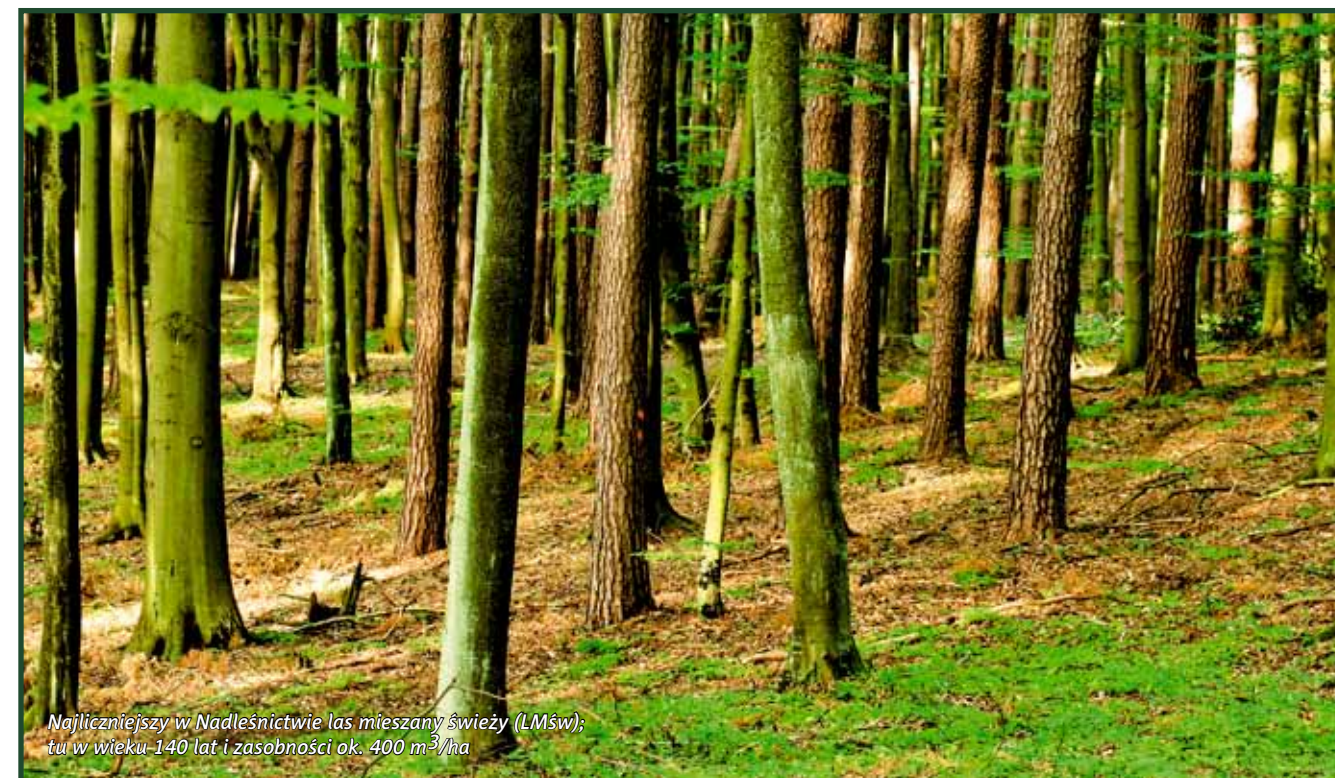
ruda i czarna, rybołów. Zlokalizowano ponad 100 gniazd ptaków chronionych strefowo i objęto szczególną ochroną około 8,5 tys. ha drzewostanów leżących w obrębie tych stref. Ze względu na bogactwo ornitofauny, w której występują liczne gatunki zagrożone w skali Europy i świata, teren Parku Krajobrazowego Pojezierza Iławskiego, obejmujący znaczną część lasów nadleśnictwa, został zakwalifikowany jako ostoja ptaków o randze europejskiej.

Lasy Nadleśnictwa Susz były też świadkiem wielu znaczących wydarzeń historycznych. Tu w okolicy Starego Dzierzgonia odbyła się ostatnia przegrana bitwa ostatniego powstania Prusów. Krzyżacy, wspomagani zresztą przez polskie rycerstwo, odnieśli druzgocące zwycięstwo, po którym Prusowie już się nigdy nie podnieśli. Do dziś w malowniczym zakątku leśnictwa Królewskie, na urwistej skarpie rzeki Dzierzgoń, dostrzec można zarysy dawnego obozu warownego Krzyżaków, zbudowanego w miejscu zdobytego wcześniej grodu Prusów. Tędy, zajmując kolejno warowne zamki w Morągu, Przezmarku i Dzierzgoniu szło pod Malbork rycerstwo Władysława Jagiełły. Pamiątką z okresu wojen szwedzkich jest szaniec w zakolu rzeki Dzierzgoń, w Leśnictwie Królewskie. W tym samym leśnictwie parę wieków później ryto w kamiennych obeliskach napisy upamiętniające miejsca, gdzie kajzer Wilhelm strzelał kapitalne kozły, jelenie i dziki. Kamienie te stoją do dzisiaj. Gościł też z piękną Marią Walewską w Kamieńcu, w pałacu von Finkensteina cesarz Napoleon, odpoczywając po bitewnych trudach.

Fosa warownego grodu Prusów, wcześniej prawdopodobnie Gotów

Las - niegdyś dający schronienie, jadło i przyodziewek, dziś obok funkcji produkcyjnych spełniający niedające się przecenić i wycenić funkcje społeczne, będąc jednocześnie wytwórną niezbędnego do życia tlenu, chroniąc glebę, wodę i powietrze. Daje radość w obcowaniu z nim na wakacyjnych szlakach racząc nas obfitością grzybów, jagód i zwierzyny. Dostarcza natchnienia artystom a nam zwykłym śmiertelnikom, zagubionym w betonowych dżunglach, w ustawicznej gonitwie, daje czas na chwilę oddechu i refleksji.

Najliczniejszy w Nadleśnictwie las mieszany świeży (LMśw); tu w wieku 140 lat i zasobności ok. 400 m³/ha

Trzy pokolenia leśne: uprawa, młodnik, starodrzew

Brzoza - pionierski gatunek na gruntach porolnych

Taborskie sosny

Od czasu do czasu przyroda zachowuje się odmiennie od naszych oczekiwań. Szkody abiotyczne powodują znaczne straty w drzewostanach. Na początku listopada 1980 roku huraganowe wiatry powaliły ok. 200 tysięcy m³ drzew. W ćwierć wieku później 3-4 listopada 2006 roku mokry śnieg

połamał głównie drzewostany sosnowe młodszych i średnich klas wieku. Szkody wyniosły 130 tysięcy m³. Leśnicy korzystając ze swojej wiedzy i doświadczenia pomagają lasom, którymi się opiekują zabiłnić rany, tak by las trwał nadal.

Rezerваты Przyrody - Rezerwat Gaudy -

Rezerваты przyrody - przyrodnicze skarbcie najcenniejszych walorów naszych lasów. Obecnie w Nadleśnictwie Susz znajdują się trzy rezerваты przyrody - REZERWAT JEZIORO GAUDY położony w obrębie Stary Dzierzgoń utworzony w 1957 roku na podstawie Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 23. 01.1957 roku (Monitor Polski Nr 14 poz. 105 z dnia 22.02.1957 roku) w celu ochrony naturalnej ostoi i miejsc lęgowych liczego ptactwa wodnego i błotnego oraz zespołów

roślinności torfowiskowej. Powierzchnia rezerwatu wg stanu na dzień 31.07.2004 roku wynosi 519,72 ha, z czego na bagna przypada 86%. Lasy otaczające rezerwat są ostoją i miejscem gniazdowania orla bielika, rybołowa, orlików, kań, bociana czarnego, żurawi i wielu gatunków kaczek. Niedostępność bagien i oczeretów daje miejsce schronienia łosiom, jeleniom, sarnom i dzikom. Czasem zajrzy tu wilk. W roku 1998 w rezerwacie i jego najbliższym otoczeniu został reintrodukowany bóbr.

Karpiarnia

Rykowisko jeleni

Lis przy szczątkach dzika

Poświadane przez bobry drzewa

Poziewnik pstry

Na podmokłych łąkach rośnie firletka postrzępiona

Bobrowa tama na Karpiarni

Rezerwat Jezioro Czerwica

Rezerwat Jezioro Czerwica o powierzchni 11,63 ha położony jest w obrębie Stary Dziergoń, na półwyspie oraz dwóch wyspach jeziora Czerwica, gdzie gniazduje liczna kolonia kormorana czarnego i czapli siwej. Rezerwat utworzono na podstawie Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 28.09.1957 roku (monitor Polski Nr 83 poz. 503 z dnia 28.10.1957 roku). Kolonia istnieje od 1934 roku, a jej obecna wielkość to około 200 gniazd w większości zajmowanych przez kormorany. Największą liczebność kormoranów w kolonii obserwowano w latach pięćdziesiątych, gdy występowało w niej ponad 900 gniazd. Na górującej nad kolonią suchej sośnie często przesiadują bieliki.

Portret czapli siwej

Wpadający do Czerwicy strumień, w którym autor widział polującego na szczupaki wilka

Wspólna kolonia kormoranów i czapli

Para bielików na drzewie czatowni

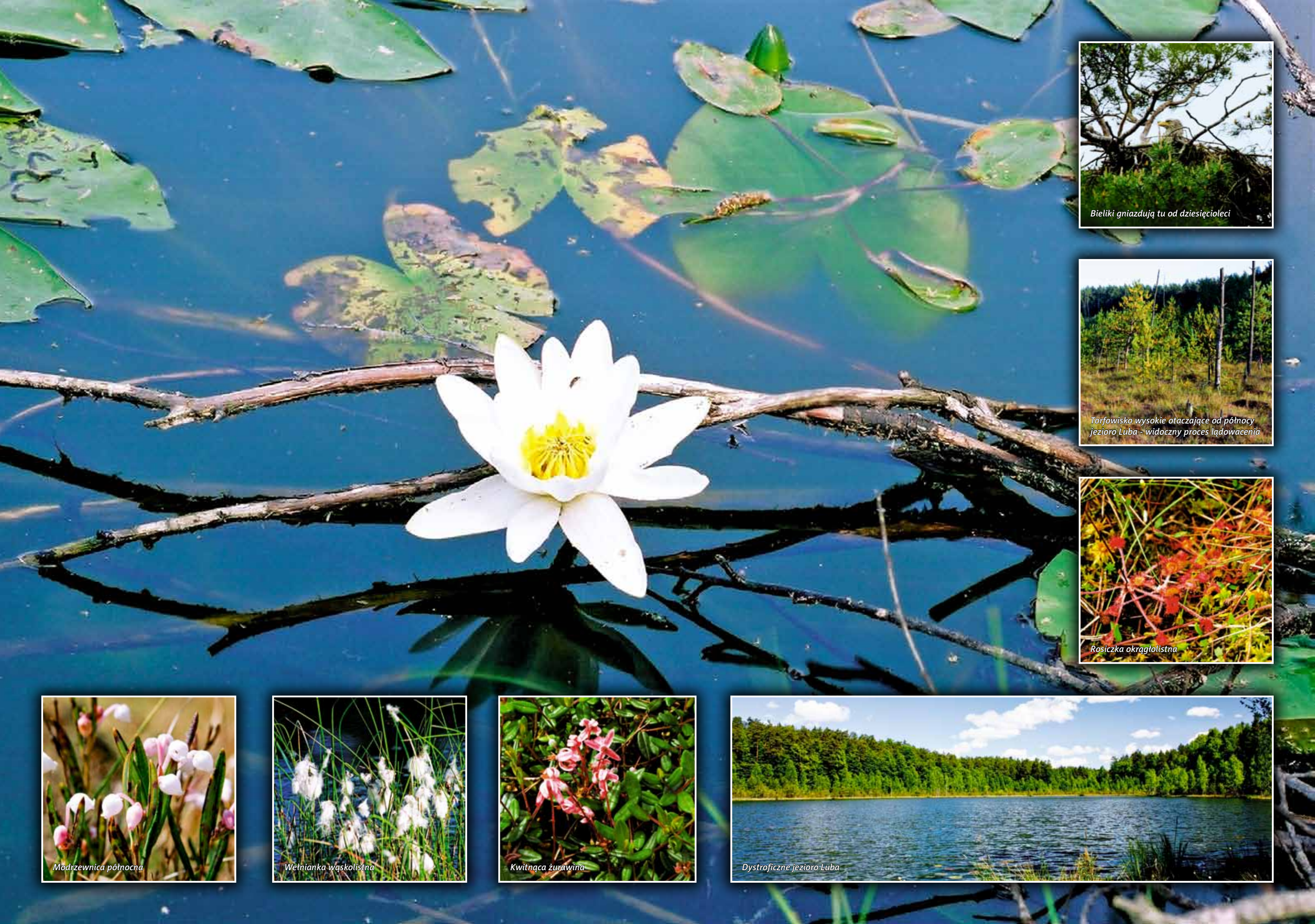

Łabędzie nieme

Rezerwat Jezioro Jasne

Rezerwat o całkowitej powierzchni 106,30 ha utworzono w 1988 roku na podstawie Zarządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 01.07.1988 roku (Monitor Polski 21 poz. 193 z dnia 27.07.1998 roku) w celu zachowania ze względów naukowych i dydaktycznych oligotroficznego jeziora Jasne, dystroficznego Jeziora Luba, torfowisk występujących w rynn timerzej oraz

otaczających je drzewostanów. Charakterystyczną cechą jeziora Jasnego jest duże ubóstwo florystyczne i faunistyczne, wyjątkowa czystość i przeźroczystość wody oraz bardzo niskie pH, wynoszące 4,5. W normalnych warunkach pogodowych światło swobodnie penetruje całą głębokość (19 m) zbiornika, umożliwiając życie nielicznych roślin do głębokości 14 - 15 m.

Bieliki gniazdują tu od dziesięcioleci

Torfowisko wysokie otaczające od północy jezioro Luba - widoczny proces łądowacenia

Rosiczka okrągłolistna

Modrzewnica północna

Wetniana wąskolistna

Kwitnąca żurawina

Dystroficzne jezioro Luba

Park Krajobrazowy Pojezierza Iławskiego

POMNIKI PRZYRODY - cisy, niegdyś jedno z licznych skupisk w tym regionie, obecnie jego szczątkowa populacja liczy zaledwie 21 osobników. Jest gatunkiem dwupiennym, tylko nieliczne drzewa wydają owoce. Z ich nasion uzyskaliśmy 2000 sadzonek, które wiosną 2009 roku przywrócono naturze (imienne zezwolenie Ministerstwa Środowiska). Obecnie są zarejestrowane 54 drzewa pomnikowe.

„GRUBA SOSNA” - ponad 350-letnie, jedno z najstarszych drzew macecznych sosny taborskiej. Z jej starszych siostr robiono maszty do średniowiecznych galeonów, które przemierzały morza i oceany

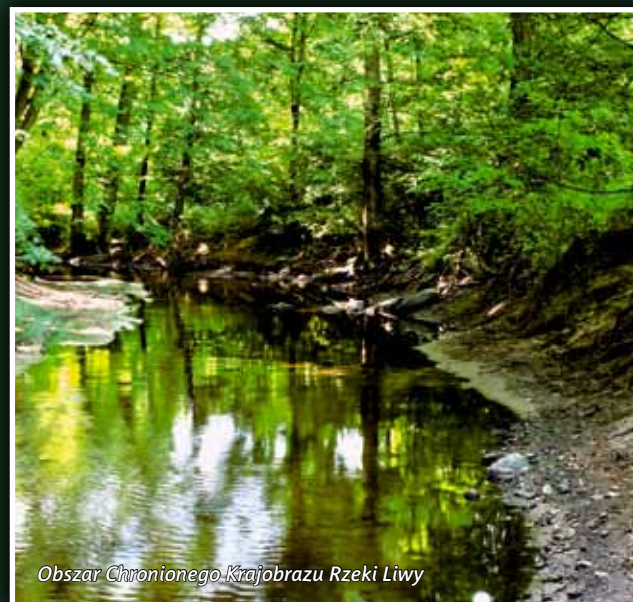
Pomnikowy dąb w okolicach Brusin

Pomnikowy dąb nad jeziorem Czerwica

Obszar Specjalnej Ochrony Łasy Iławskie

Obszar Chronionego Krajobrazu Rzeki Liwy

Park został utworzony w maju 1993 roku (Rozp. Nr 120 Woj. Olsztyńskiego i Woj. Elbląskiego - Dz. U. Nr 19 poz. 226 z 1993 roku). w celu zachowania wartości przyrodniczych, kulturowych, rekreacyjnych i zdrowotnych terenu Pojezierza Iławskiego. Park (25045 ha powierzchni) i jego otulina (18083 ha)

położone są na terenie gmin: Stary Dzierzgoń, Susz, Iława, Miasta i Gminy Zalewo oraz Miasta Iława. Zdecydowanie największa część Parku pokryta jest lasami (15184 ha, lesistość 62%). W granicach Parku i otuliny znajdują się 43 zbiorniki jeziorne o łącznej powierzchni 6003 ha (jeziorność 27%).

Obszar Chronionego Krajobrazu Pojezierza Iławskiego „Raj Toniego” - maleńkie bagienko, gdzie Toni Thielemann, fotografik przyrody przez ćwierćwiecze fotografował żurawie

Las Kwitnący

Wiosna jest okresem kwitnienia drzew, krzewów i roślin zielnych. Niektóre z nich kwitną niepozornie, ledwie zauważalnie, inne czarują kolorytem lub wabią oszałamiającym zapachem. Jedne, tak jak główne gatunki lasotwórcze są bardzo liczne, inne stanowią unikat w skali europejskiej. W lasach nadleśnictwa Susz rozpoznano około 750 teksonów roślin.

Sosna zwyczajna

Modrzew europejski

Buk zwyczajny

Klon zwyczajny

Czeremcha zwyczajna

Cis pospolity

Dąb szypułkowy

Kora cisa pospolitego

Świerk pospolity

Kalina hordowina

Jarząb pospolity (jarzębina)

Zawilec gajowy

Fiołek leśny

Śledzienica skrętołistna

Siódmaczek leśny

Knieć błotna

Konwalia majowa

Kosaciec żółty

Glistnik jaskółcze ziele

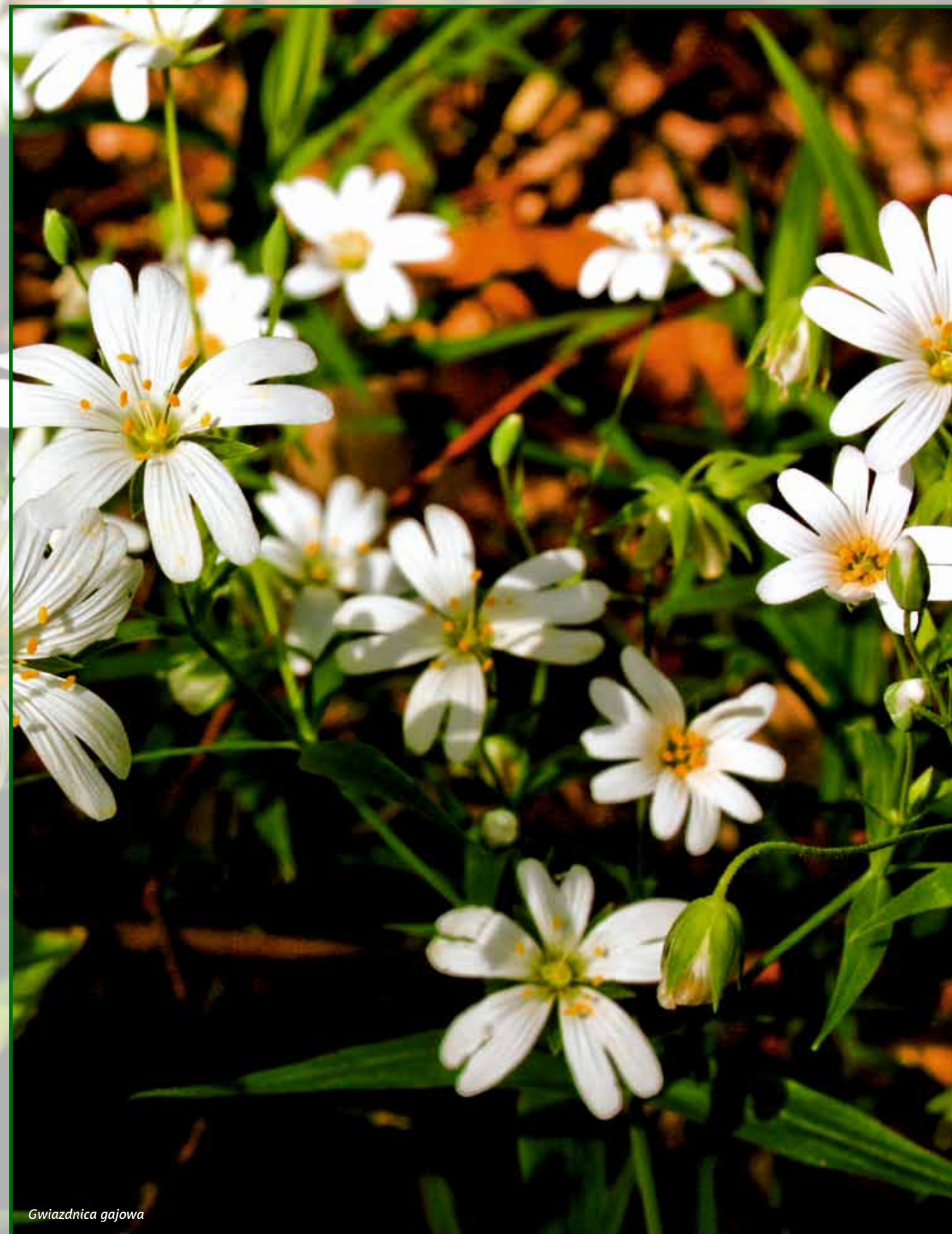
Borówka czarna

Kokoryczka wielokwiatowa

Lipiennik Loesela

Gwiazdnica gajowa

Naparstnica purpurowa

Wyłączony Drzewostan Nasienny (WDN)
dęba szypułkowego

Nadleśnictwo Susz słynie nie tylko w kraju, z gospodarstwa nasiennego noszącego imię doc. Stefana Kocięckiego, gdzie znajdują się plantacje nasienne sosny pospolitej proveniencji taborskiej, brzozy brodawkowatej, lipy drobnolistnej i świerka pospolitego. Od kilku lat realizowany jest własny program testowania sosny taborskiej na założonych rodowych powierzchniach testujących. Założono również proveniencyjne doświadczenie z jodłą krajowych i zagranicznych pochodzeń. Tu również zlokalizowano pierwszą w kraju sosnową plantację nasienną II generacji. Plantacje te, oprócz funkcji gospodarczej, polegającej na dostarczaniu najwyższej jakości nasion rodzimych drzew leśnych, są swoistym bankiem genów, zwanych drzewami matecznymi. W leśnictwie Rożek znajduje się najstarsze i największe sosnowe drzewo mateczne w kraju. Z potomstwa tego i innych drzew matecznych założono w ciągu kilkunastu ostatnich lat wiele setek hektarów upraw leśnych, które w przyszłości, w olbrzymim zwielokrotnieniu zastąpią drzewa mateczne, gdy nadejdzie ich biologiczny kres. I tak jak niegdyś w średniowieczu z drewna naszych lasów budowano hiszpańskie i holenderskie galeony, tak i dzisiaj krajowi i zagraniczni kupcy podziwiają znakomitą jakość drewna naszych lasów.

Drzewo mateczne sosny zwyczajnej proveniencji taborskiej

Plantacja nasienna sosny zwyczajnej proveniencji taborskiej

Plantacja nasienna lipy drobnolistnej

Plantacja nasienna brzozy brodawkowatej

Plantacja nasienna świerka pospolitego

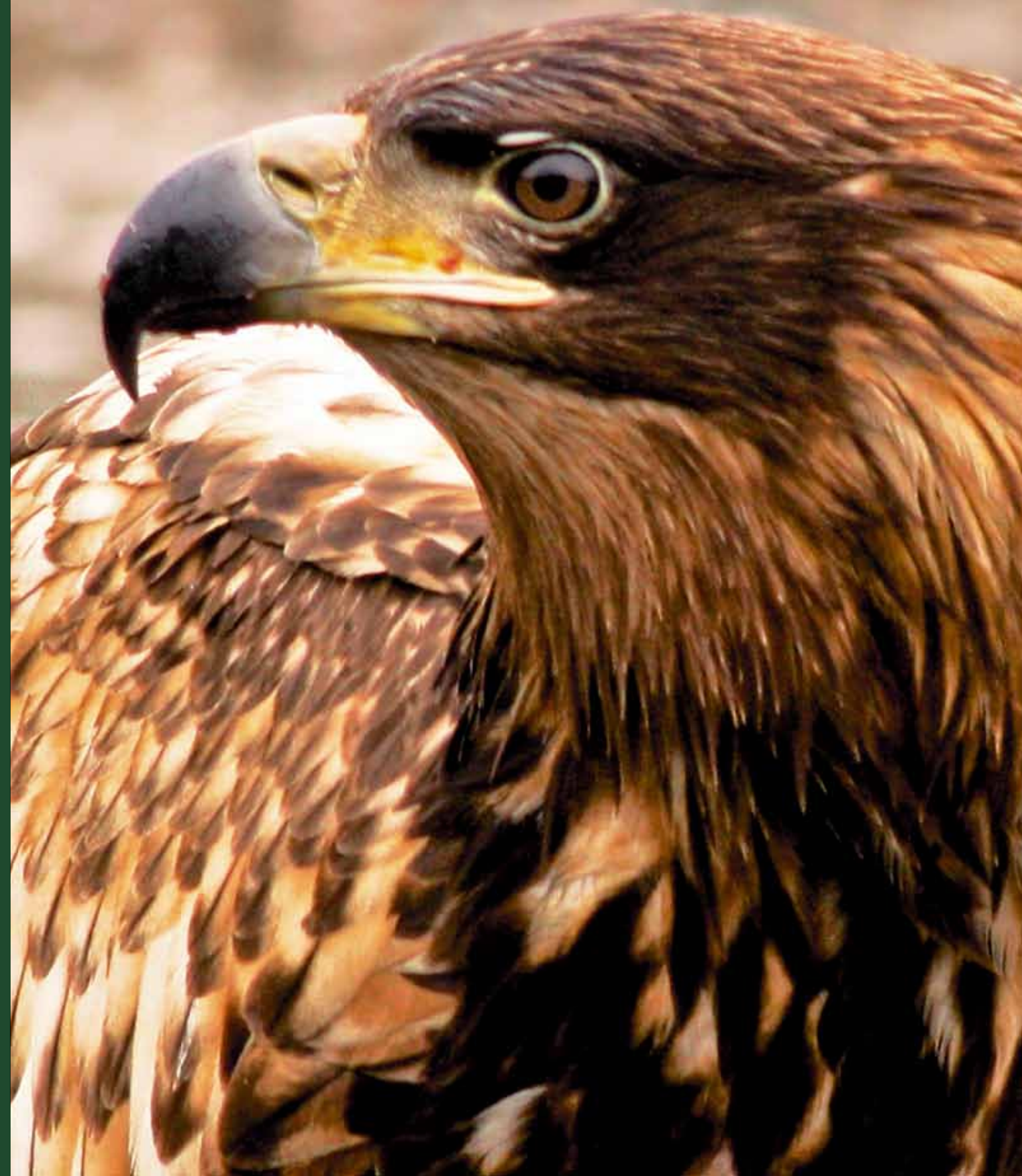
Jednym z najcenniejszych walorów przyrodniczych lasów Nadleśnictwa Susz są bez wątpienia ptaki. To dzięki prowadzeniu opartej na zasadach ekologicznych, racjonalnej, zrównoważonej gospodarki leśnej, ten urokliwy zakątek Polski stał się ptasim rajem, a jego unikatową wartość doceniła unijna dyrektywa ptasia, dzięki czemu na terenie niemalże całego nadleśnictwa utworzono Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków NATURA 2000 Lasy Iławskie (kod obszaru PLB 280005). Gniazda i rewiry bytowania

rzadkich ptaków znajdują się również poza granicami OSOP. Pomimo, że zagęszczenie par lęgowych na 100 km² nie przekracza dla niektórych gatunków średniej krajowej, to nagromadzenie ich razem na tym terenie świadczy o jego wyjątkowości. Natomiast zagęszczenie bociana czarnego przekracza średnią krajową 4 - 5 krotnie. Zagęszczenie 3,6 - 5,6 par na 100 km² powierzchni ogólnej i 5,9 - 9,2 powierzchni leśnej orla bielika czyni go absolutnym rekordzistą krajowym.

Bielik - królewski ptak, od wieków symbol naszej państwowości, niegdyś wraz z innymi ptakami drapieżnymi zawzięcie tępiony w całej Europie. Dziś jego polska populacja zajmuje drugie miejsce wśród krajów europejskich (po Norwegii). Liczba bielików w lasach Nadleśnictwa Susz jest większa niż

w wielu krajach Europy, z Francją i Anglią na czele, razem wziętych. Bliskie spotkania z tym majestatycznym ptakiem pozostawiają w pamięci niezatarte wrażenia. Zimą, przy nęcisku, z zamaskowanej czatowni obserwowałem 25 bielików, co pomimo trzaskającego mrozu wywołało gorączkowe dreszcze.

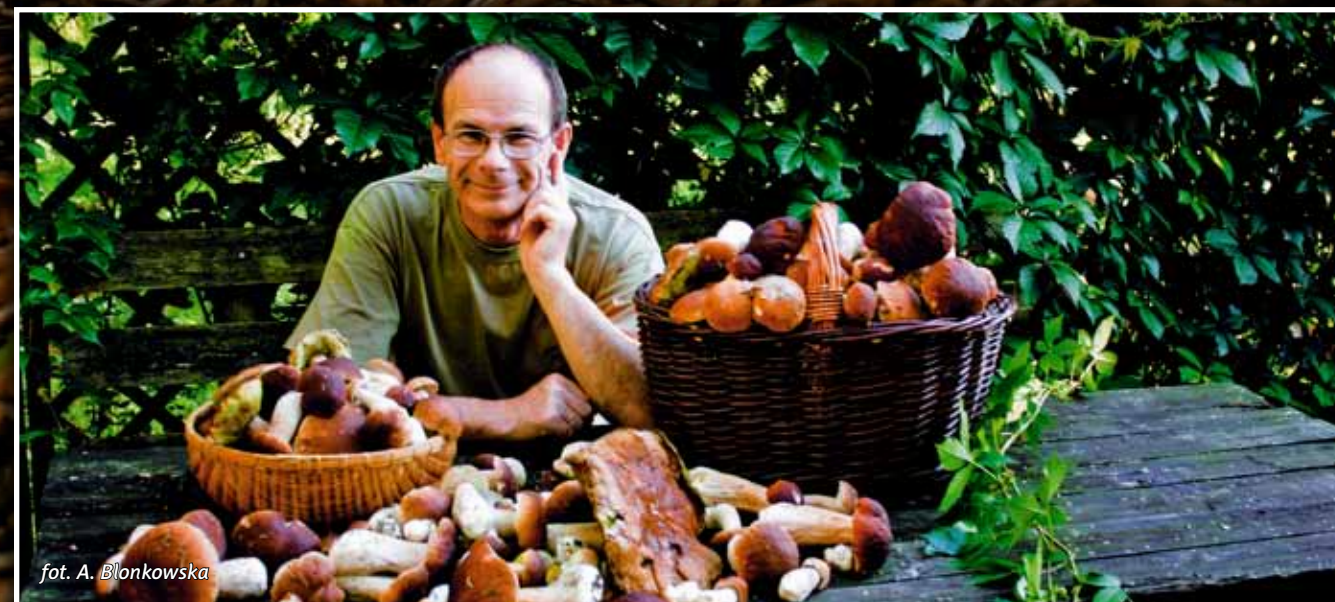

Żuraw - jeden z najciekawszych naszych ptaków. Mistrz kamuflażu, uosobienie płochliwości i ostrożności, mieszkawiec mokradeł, wierny ostępom do których co rok wraca. Fascynujący olbrzym, niezwykle trudny do fotografowania przez swoje zlewające się z tłem szare ubarwienie. Spektakularne, jesienne przyloty na noclegowiska odbywają się zwykle po zachodzie słońca, a na dzienne żerowiska o świcie. Na fotografię żurawi na tle księżyca czekałem kilka tygodni, a najlepsze poranne fotografowanie wymagało noclegu w ciasnym, skleconym z gałęzi i trawy szałasie. Nagrodą, oprócz zdjęć, był koncert fanfar, pisków, pomruków i pochrapywań. Wszystko to na tle łopotu skrzydeł, plusku wody i odgłosów pobliskiego rykowiska. Takie „Eine kleine Nachtmusik” żurawiowej kompozycji i wykonania. Mozart by się zachwycił.

Grzybiów Była u Bród

Wiosenne Zaloty

Lasy, bagna, śródleśne łąki są domem wielu gatunków zwierzyny łownej. Średnio, przed rozpoczęciem sezonu łowieckiego ich stan przedstawia się następująco: łosie - 35, jelenie - 780, daniela - 60, sarny - 3340, dziki - 1880, lisy - 520, jenoty - 230, borsuki - 180, kuny - 160, norki amerykańskie - 230, tchórze - 130, zające szaraki - 1050, bażanty - 680, kuropatwy - 340. Ponadto przedmiotem myśliwskich spotkań są kaczki, gęsi, gołębie grzywacze, łyski. Ostatnio zdomowił się gość z zachodu - szop pracz. Na stałe zasiedlił się bóbr. Czasem pojawia się wilk i ryś. Do tradycji należą wigilijne polowania leśników.

Rusalka pawik

Rusalka admirał

Rusalka kratkowiec

Rusalka żałobnik

Szachownica galatea

Rusalka osetnik

Motyle - jedne z najpiękniejszych owadów, wielobarwna ozdoba łąk. Swoje uskrzydłone, zwiewne piękno najchętniej prezentują w ciepłe, bezwietrzne, słoneczne dni.

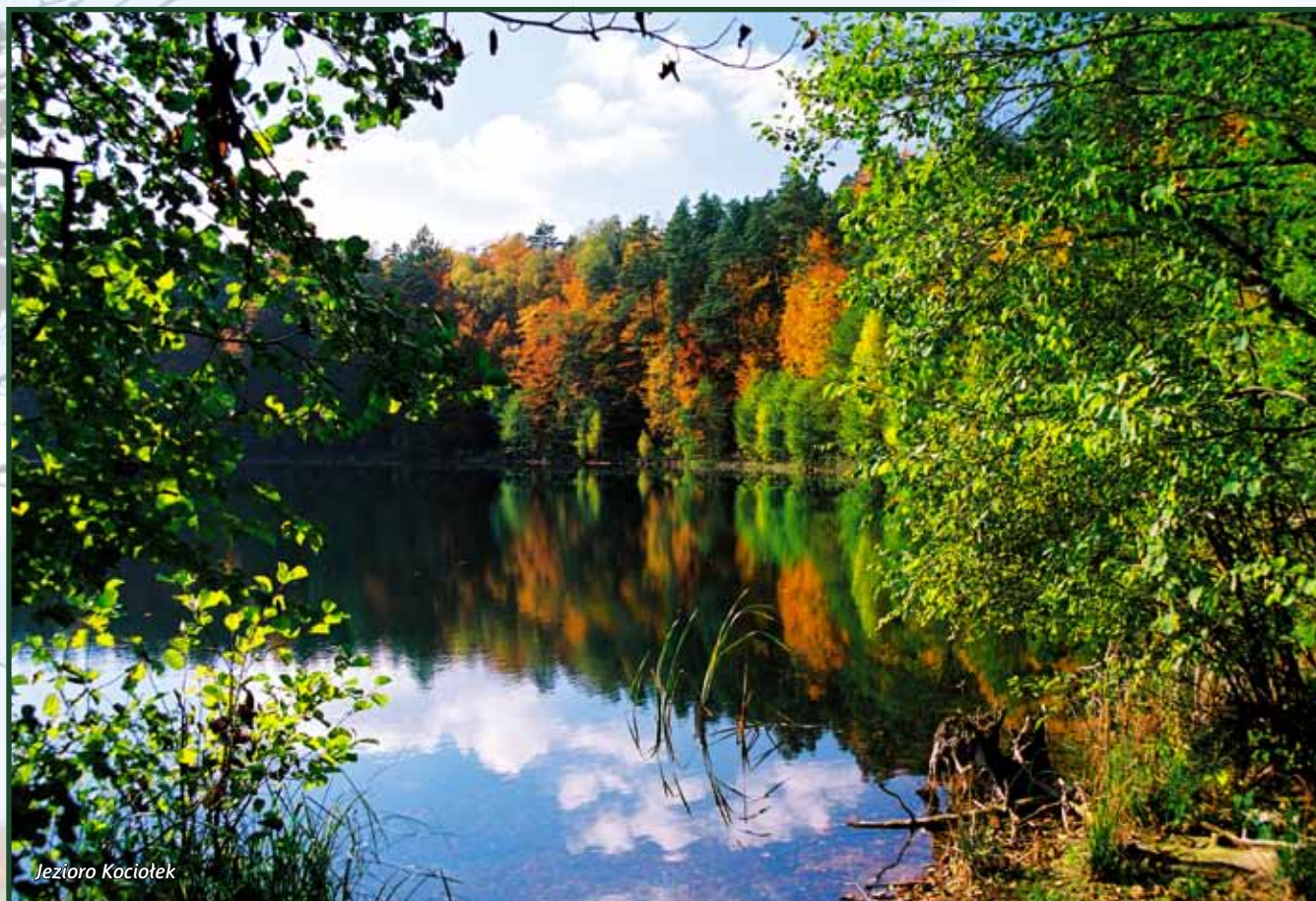
Rusalka cejk

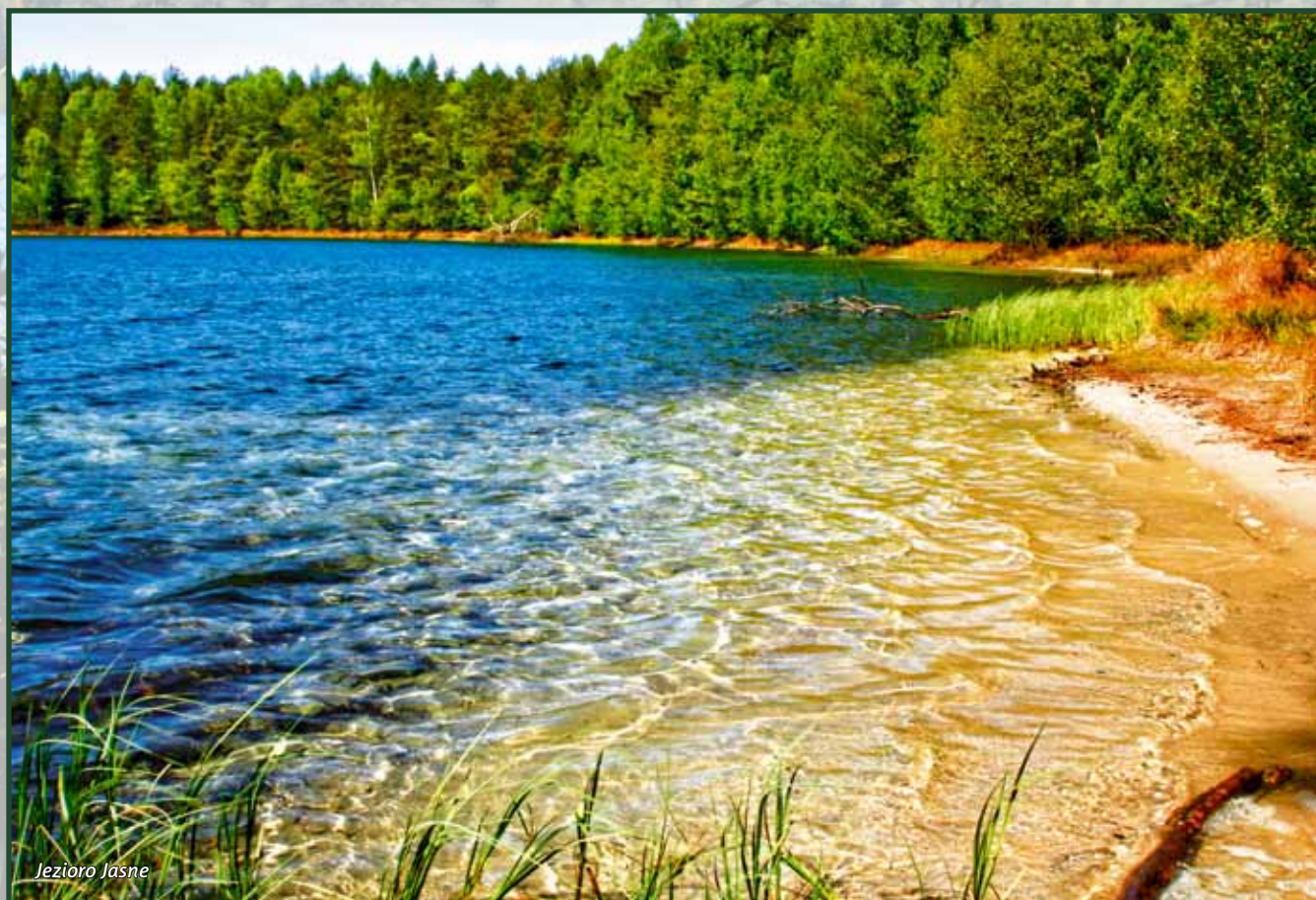
Przestojnik trawnik

Cytrynek

Jezioro Kociotek

Jezioro Jasne

Leśne jeziora - spuścizna po ostatnim lodowcu. Jest ich w naszych lasach 50, od maleńkich, kilkunastoarowych oczek, po najdłuższy w kraju Jeziorak. Są

ozdobą naszych lasów, a niewątpliwie perłą w koronie jest oligotroficzne jezioro Jasne, o czystości wody porównywalnej do jezior wysokogórskich.

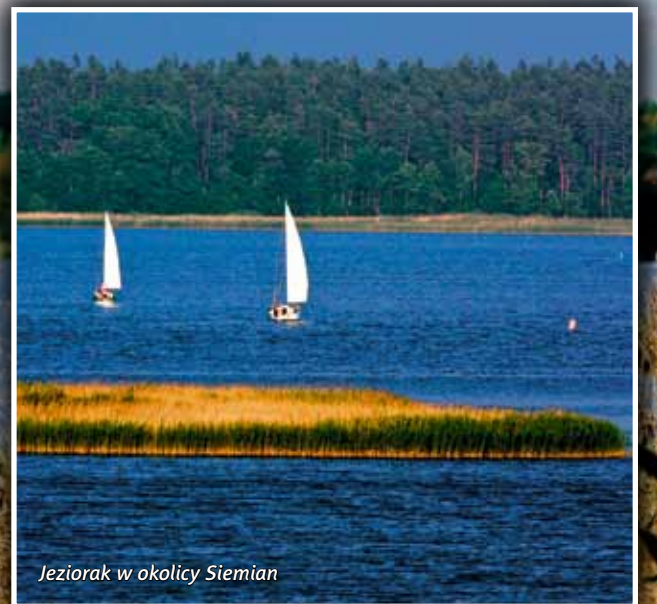
Jezioro Januszewskie

Jezioro Płaskie w okolicy Jerzwałdu

Tama bobrowa na rzece Liwa

Jeziorak w okolicy Siemian

Jezioro Głębokie

Jezioro Witoszewskie

Jezioro Urowiec

Jesienią, przed odlotem, nocują tu setki żurawi

Czapla siwa

Z Okien Czatowni na Bagnach

Na rowie płynącym przez śródleśną łąkę bobry zbudowały tamę tworząc lokalne, płytkie rozlewisko, okolone trzcinami, w których tkwią martwe drzewa. Miejsce to stało się jesiennym noclegowiskiem setek żurawi, bytują tu również łabędzie, czajki, brodźce, czaple, wiele gatunków kaczek. Z wysokiej sosny teren obserwują bieliki. W otaczającym rozlewisko lesie przebywają jelenie, sarny i dziki. Na nęcisko przed okna chatowni wychodzą lisy, jenoty, borsuki i kuny, ostatnio pokazał się szop. Wiosną wszystko tonie w ogłuszającym koncercie żab, przez który przebija się głosy trzcin. Raj dla oczu i uszu i mnóstwo okazji do fotografowania. Wcześniej trzeba tylko zbudować chatownię, wkomponowaną w krajobraz trzcinowiska.

Młody bielik

Dzierzba gąsiorek

Czajka

Myszorów

Szpak

W szuwarach nad brzegiem rozlewiska bytują sarny

Sójka

Błotniak stawowy

Odpoczywające biegusy

Dzięcioł pstry duży przy swojej dziupli

fot. W. Łapiński

A photograph of a winter landscape. In the foreground, there are snow-covered bushes and trees. The middle ground shows a snowy field with numerous tracks from animals, likely deer or elk, leading towards a line of snow-covered trees in the background. The sky is a deep blue.

Ponaua - świeżo spadły śnieg, na którym doświadczony leśnik lub myśliwy, jak z otwartej księgi może odczytać co się wydarzyło na otwartych ścieżkach lub śródleśnych polanach. Znajomość tropów pozwala określić liczbę przebywającej w łowisku zwierzyny. Gdy głęboki

śnieg mocno zamarźnie, zwierzyna ma utrudniony dostęp do naturalnego pokarmu, a jeśli jesienią nie obrodziły dęby i buki człowiek musi pomóc zwierzynie przez odśnieżanie leśnych dróg i wyłożenie karmy w paśnikach, karmowiskach oraz uzupełnianie soli w lizawkach.

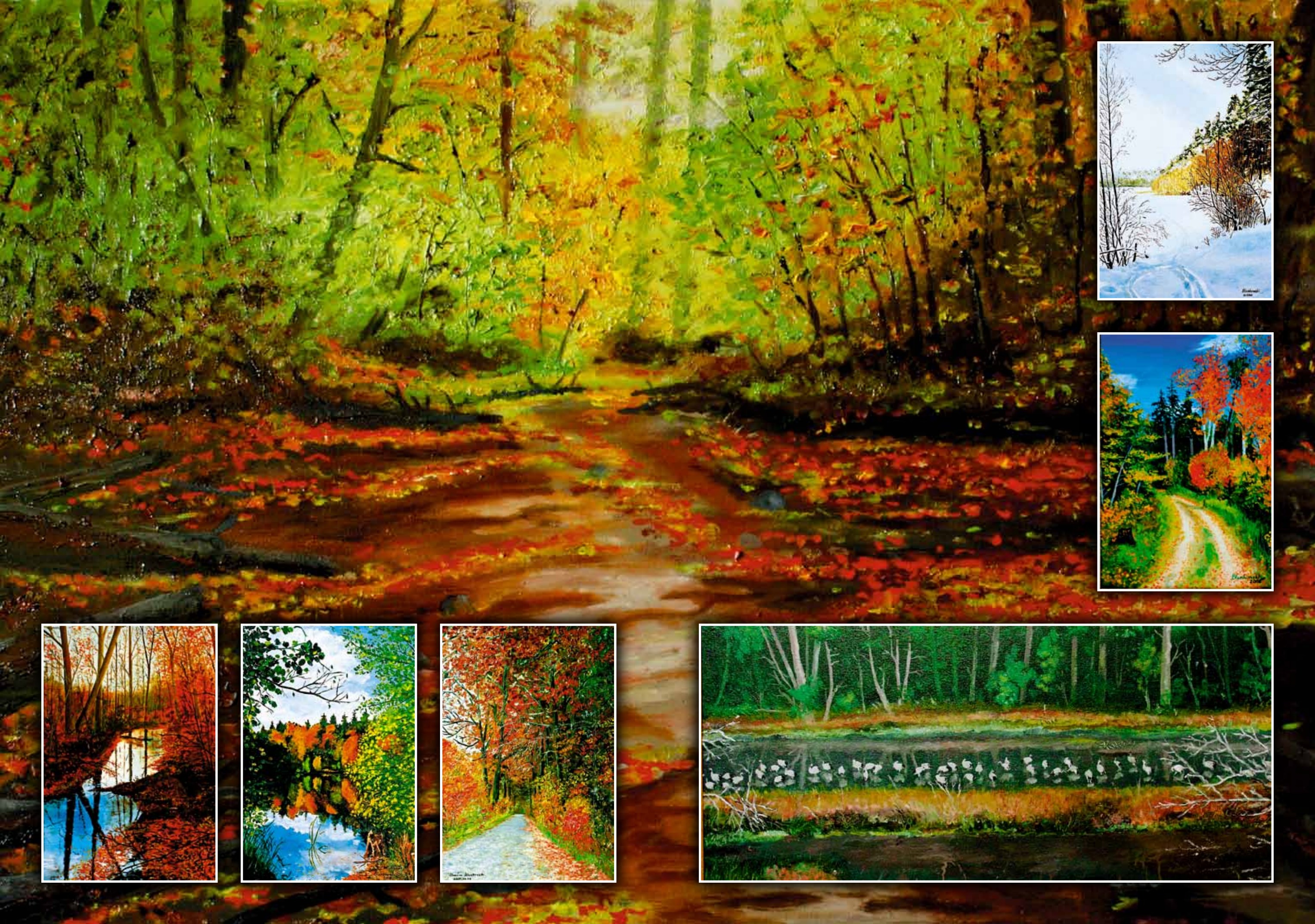

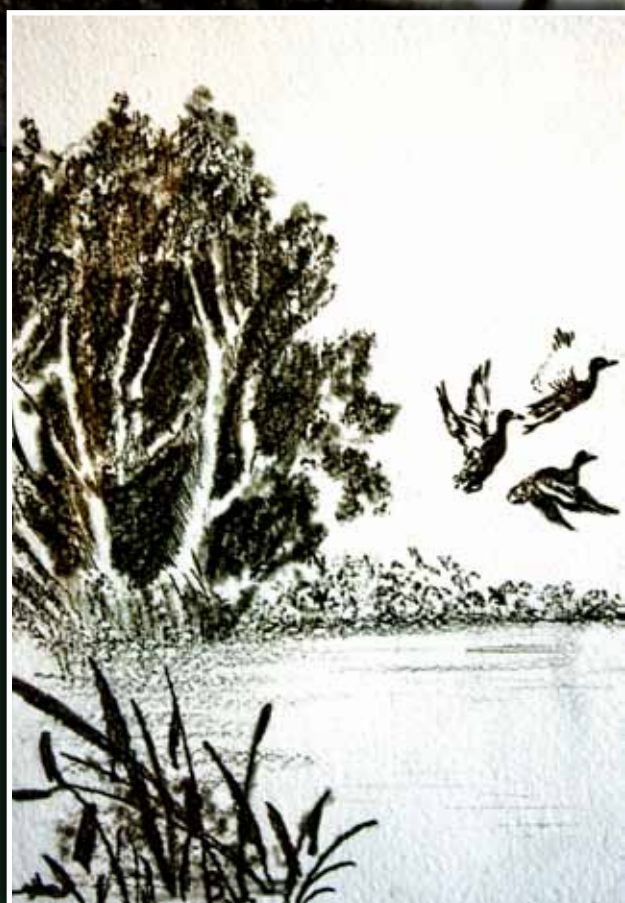
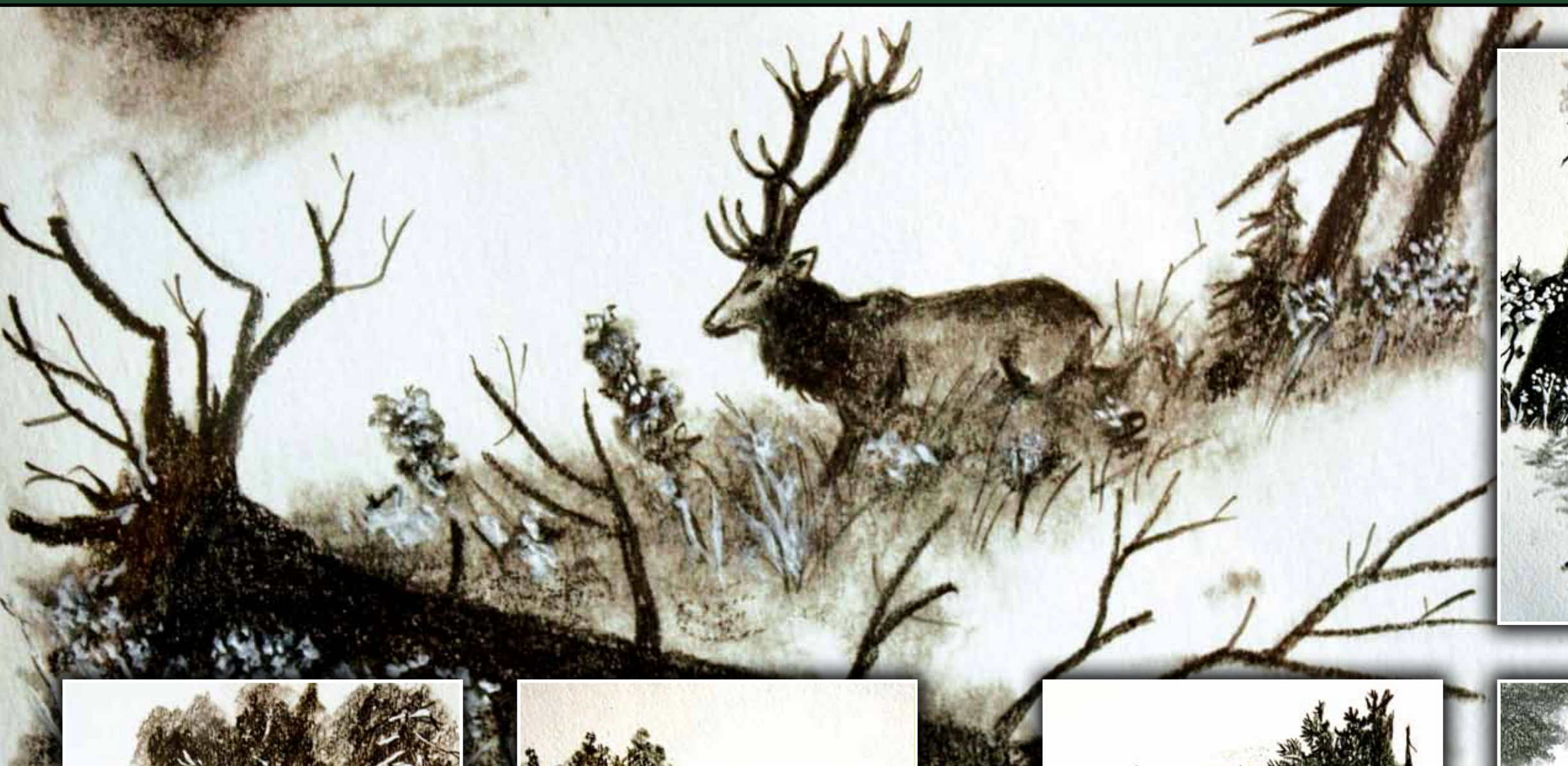
Jezioro Kociotek zimą

Las Pędzlem Malowany

Lasy i Ludzie

Na przestrzeni ostatniego półwiecza, stosownie do występujących potrzeb i uwarunkowań zmieniały się koncepcje organizacyjne w lasach państwowych. W okresie powojennym lansowano leśnictwa o niewielkiej powierzchni, co pociągało za sobą tworzenie wielu leśnictw (od 8 do 10), osiągających (rok 1952) w poszczególnych nadleśnictwach przeciętnie powierzchnię od 684 ha w nadleśnictwie Susz, poprzez 717 ha w nadleśnictwie Stary Dzierzgoń, do 764 w nadleśnictwie Jezioro. Wraz z upływem czasu powierzchnię leśnictw systematycznie powiększano, co spowodowało likwidację części z nich. Od chwili utworzenia, w okresie najmniejszej liczby leśnictw (rok 1977), nowe nadleśnictwo Susz posiadało ich 12 o średniej powierzchni 1835 ha (od najmniejszego - 1297,17 ha Królewskie, do największego - 2336,15 ha Susz). Dla porównania, w roku 1952 na terenie obejmującym powierzchnię dzisiejszego nadleśnictwa funkcjonowało 22 leśnictwa o średniej powierzchni 727 ha (od najmniejszego - 459,19 ha Przesady w nadleśnictwie Stary Dzierzgoń, do największego - 1254,08 ha Kątek w nadleśnictwie Jezioro). W chwili obecnej (rok 2005) nadleśnictwo posiada 16 jednostek terenowych o średniej powierzchni 1446 ha (od najmniejszego – 1177,02 ha Jezioro, do największego – 1713,41 ha Kamieniec).

Od utworzenia pierwszych nadleśnictw do chwili obecnej swoją ewolucję przechodziły różne stanowiska służbowe. Na czele nadleśnictwa stał zawsze nadleśniczy, którego w razie nieobecności zastępował sekretarz biura lub zwyczajowo, najstarszy wiekiem leśniczy. Na początku lat pięćdziesiątych wprowadzono stanowisko adiunkta, który pełnił funkcję zastępcy nadleśniczego. Na stanowisko to, co nie było wymagane w stosunku do nadleśniczych, powoływano ludzi wyłącznie z wyższym wykształceniem leśnym. Do największych zmian doszło po roku 1972, kiedy to były nadleśnictwa stały się Obrębami, na czele których stanęli nadleśniczowie terenowi. Powołano też stanowisko zastępcy nadleśniczego oraz na krótko głównego technologa i leśniczego technologa. Skutkiem Ustawy o lasach z dnia 28 listopada 1991 roku było powołanie Służby Leśnej, w skład której wszedł nadleśniczy, główny inżynier, główny księgowy, inżynier nadzoru, leśniczowie, podleśniczowie oraz strażnicy leśni. Zlikwidowano stanowiska nadleśniczych terenowych, adiunktów oraz gajowych. Funkcję zastępcy nadleśniczego, lecz tylko w czasie jego nieobecności i w ściśle określonym przez nadleśniczego zakresie, pełnił główny inżynier. Kolejna zmiana prawa leśnego w roku 1994 przywróciła stanowisko zastępcy nadleśniczego o znacznie poszerzonych, w porównaniu z poprzednimi, kompetencjach. Przywrócono również należące do Służby Leśnej stanowisko gajowego. W Nadleśnictwie Susz zawsze stawiano na wykształconą kadrę,

obecnie wyższe studia posiada połowa zatrudnionych. Wiedza i doświadczenie zdobyte w Nadleśnictwie Susz przyczynia się do obejmowania odpowiedzialnych stanowisk na różnych szczeblach zarządzania w Lasach Państwowych. Wielu nadleśniczych, pracowników Regionalnych Dyrekcji (na stanowisku naczelnika wydziału, zastępcy dyrektora i dyrektora regionalnego), Dyrekcji Generalnej, IBL, PAN i wielu innych stawiało pierwsze kroki w Nadleśnictwie Susz, które przydomek „kuźnia kadr” nosi już od dawna.

OBSADA KIEROWNICZYCH STANOWISK (NADLEŚNICZY, ADIUNKT, GŁÓWNY KSIĘGOWY, SEKRETARZ BIURA, LEŚNICZY) W LATACH 1945 - 1972 PRZEDSTAWIAŁA SIĘ NASTĘPUJĄCO:

NADLEŚNICTWO JEZIORNO

Nadleśniczowie: Zygmunt Metzig, Leonard Wójciak

Adiunkci: Czesław Fengler, Adam Wanat, Bogdan Milewski

Główni Księgowi: Stanisław Szyman, Kazimierz Kaźmierczak

Sekretarze: Natalia Smelcińska, Stanisław Troszczyński, Edward Estkowski

Leśniczowie: BUKOWNICA: Bronisław Zatoń, Antoni Olejnik, Czesław Grześkowiak, Wiktor Joachimiak, Czesław Fengler, Tadeusz Świgoń, Stefan Stęplewski, Stanisław Blonkowski, JERZWAŁD: Jan Kowalski, ROŻEK: Marian Sikora, SZWALEWO: Filip Latos, Franciszek Kremke, Aleksander Bednarczyk, Józef Szramke, KĄTEK: Maksymilian Ceglarski, Stanisław Wojtasik, Witold Mysko, Piotr Zalewski, JANUSZEWO: ... Rzepka, Henryk Życiński, Jerzy Wosiak, Stanisław Kaczor, FABIANKI: Franciszek Czelakowski, ... Lipski, Henryk Sawicki, ZIELEŃ: Wacław Czelakowski, PIOTROWO: Antoni Sójka, TŁOKOWISKO: Franciszek Opaliński, Jan Brzeziński

NADLEŚNICTWO STARY DZIERZGOŃ

Nadleśniczowie: Stanisław Tyszecki, Roman Choszowski, Antoni Czaja, Tadeusz Chomicki, Jan Kraiński, Jan Skabara

Adiunkci: Henryk Śniegocki, Jan Kraiński, Leonard Kostka, Jan Skabara, Zygfryd Mielnik

Główni Księgowi: Władysław Puzio, Władysław Golusiński, Jan Andrzejewski

Sekretarze: Władysław Herman, ... Ślepecki, Edward Kłoczewski, Kazimierz Kowalkowski

Leśniczowie: UROCZYSKO: Bolestaw Kijewski, Czesław Grześkowiak, Ludwik Chalewicz, Michał Juchniewicz, KAMIENIEC: Lech Kornowski, Edward Majewski, Bronisław Zatoń, Wojciech Łukaszewski, Adam Chlewski, Michał Piech, Lech Nadrasik, DANIELIN: Andrzej Wierzchacz, Walerian Zwolenkiewicz, Władysław Herman, Tadeusz Kosmowski, Stanisław Wojtasik, Ryszard Żywica, KRÓLEWSKIE:

Czesław Grześkowiak, Bolestaw Kijewski, Bronisław Zatoń, MORTĘGI: Alfons Kurpisz, ... Galiński, Zygmunt Czapnik, Stefan Czerski, DĘBINA: Wacław Meller, ... Kwiatkowski, ... Otton, Zygmunt Czapnik, ... Prystupa, ... Kubicz, Jan Grześkowiak, ... Jóźwiak, Kazimierz Kowalkowski, Lech Nadrasik, Tadeusz Łuszczewski, Stefan Fusik, BORNICE: Walerian Zwolenkiewicz, LEŚNA: Władysław Brylewski, Władysław Herman, ... Dębiński, Andrzej Blichewicz, ... Knobelsdorf, PRZESADY, ZAKRĘTY - w roku 1951 projektowano podział Leśnictwa Królewskie, brak danych o obsadzie, prawdopodobnie zamysłu nie zrealizowano.

Nadleśnictwo SUSZ

Nadleśniczowie: Tadeusz Śliwiński, Jerzy Liniewicz, Stanisław Borzyszkowski, Wacław Falkowski, Jan Adamiec, Andrzej Kozłowski, Stefan Ciesielka

Adiunkci: ... Antosiewicz, Jan Stępień, Tadeusz Puchniarski, Andrzej Sobotko

Główni Księgowi: Henryk Harmaciński, Stanisław Staniszewski, Władysław Turski

Sekretarze: Stanisław Panasiak, Feliks Jaworski

Leśniczowie: MICHAŁOWO: Edward Breitenbach, Wacław Nowicki, Filip Latos, Zbigniew Karbowski, LIPOWO: Jan Rzepka, Jan Kwaśniak, KISIELICE: Jan Szindler, Józef Wojtuń, Jerzy Wosiak, Marian Urbańczyk, SUSZ: Jerzy Hołowaczyk, MERYNOS: Wincenty Jeliński, BRONOWO: Gerard Śliska, Jerzy Hołowaczyk, TREMLIN: Florian Stanek, Jerzy Wosiak, JAWTY: Stefan Stawicki, Franciszek Czelakowski, HUTA: Ludwik Tomczak, BAŁOSZYCE: Władysław Jurkowski, NAJDEK: Stanisław Ritter

STRAŻ LEŚNA (obsługująca teren Nadleśnictw: Susz, Jezioro, Stary Dzierzgoń): Komendanci: Bolestaw Zapszałuk, Leon Janukowicz, Strażnicy: Benedykt Szpitter, Jan Wierniewski, Bronisław Drzyzdek

**KADRA INŻYNIERYJNO - TECHNICZNA W NADLEŚNICTWIE
SUSZ OD CHWILI POWSTANIA (21.XII.1972R.) DO 31.VII.2009R.:**

Nadleśniczowie: Stefan Ciesielka, Jan Skabara, Zygfryd Mielnik, Michał Juchniewicz

Zastępcy Nadleśniczych: Jan Skabara, Sławoj Olas, Zygfryd Mielnik, Michał Juchniewicz, Stanisław Blonkowski

Główni Inżynierowie: Michał Juchniewicz

Główni Księgowi: Jan Andrzejewski, Halina Wilczak, Anna Szefler, Teresa Krukowska

Główni Technolodzy: Sławoj Olas

Nadleśniczowie Terenowi: Leonard Wójciak, Adam Wanat, Zygfryd Mielnik, Andrzej Vogt, Ryszard Nawrocki, Stanisław Tarnowski, Michał Juchniewicz, Janusz Jeznach, Stanisław Blonkowski, Sławomir Borzyszkowski, Leon Jarzembowski

Inżynierowie Nadzoru: Stanisław Blonkowski, Leon Jarzembowski, Jacek Karczewski, Sławomir Lewczuk

Adiunkci: Leonard Wójciak, Adam Wanat, Zygfryd Mielnik, Ryszard Ziemblicki, Zbigniew Trzciałkowski, Krystyna Grądzka, Sławomir Borzyszkowski, Wiesław Kowalski, Jacek Karczewski, Stefania Szyca

Sekretarze: Czesław Stefański, Maria Blonkowska

Leśniczowie: UROCZYSKO: Michał Juchniewicz, Tadeusz Łuszczewski, Michał Nałęcki, Zbigniew Ługowicz, Mirosław Pytlarczyk, BUKOWNICA: Stanisław Blonkowski, Janusz Sokołowski, Lucjan Matuszek, JEZIORNO: Janusz Karbowski, SZWALEWO: Józef Szramke, Mariusz Salmanowicz, ROŻEK: Marian Sikora, Tadeusz Łuszczewski, Mirosław Dumiński, Jarosław Jabłoński, MATYTY: Piotr Michałkowski, KRÓLEWSKIE: Bronisław Zatoń, Stanisław Kaczor, Marian Maślanka, MORTĄG: Stefan Czerski, Hieronim Czerski, Janusz Gida, p.o. Wojciech Niemkiewicz, BORNICE: Walerian Zwolenkiewicz, Jerzy Grążawski, Henryk Piłat, DĘBINA: Stefan Fusik, Tomasz Topolewski, Wit Weroński, KAMIENIEC: Lech Nadrasiak, Sławomir Lewczuk, Marek Purgal, FABIANKI: Piotr Januszewski, Henryk Piłat, ZIELEŃ: Wacław Czelakowski, Janusz Sokołowski, Zbigniew Kamiński, Piotr Januszewski, MICHĄŁOWO: Zenon Latos, LIPOWO: Jan Kwaśniak, Zenon Komorowski, Mirosław Zając, SUSZ: Jerzy Hołowaczyk, Henryk Ornowski, Wiesław Kowalski, Marek Wilczak, JAWTY: Franciszek Czelakowski, Stanisław Tarnowski, Zenon Komorowski, Henryk Wróbel, KISIELICE: Jerzy Wosiak, Marian Urbańczyk, Wojciech Wyganowski

Leśniczowie technolodzy: Stanisław Kaczor, Piotr Zalewski, Stefan Czerski, Bazyli Stradczuk, Tadeusz Łuszczewski, Marian Maślanka, Arkadiusz Pękala, Zenon Latos, Jerzy Wosiak, Zenon Olejniczak, Jan Kwaśniak, Ryszard Żywica, Henryk Augustynowicz, Stanisław Łazowy, Tomasz Grądzki, Michał Nałęcki, Jan Gawdys, Tadeusz Strusiński

Leśniczowie d/s plantacji nasiennej: Małgorzata Nałęcka, Piotr Michałkowski

Leśniczowie ds. lasów niepaństwowych: Marian Maślanko, Henryk Jendrysiak, Józef Wołodkiewicz, Bernard Rydziński

STRAŻ LEŚNA: Komendanci: Leon Janukowicz, Bernard Wojciechowski, Sławomir Lewczuk, Jacek Latos, Strażnicy: Jan Wierniewski, Bronisław Drzyzdek, Kazimierz Paluch, Józef Mąkosa, Władysław Mielnik, Jacek Latos, Arkadiusz Trzciałkowski

**OBECNIE (31.07.2009 R.) ZATRUDNIENIE W NADLEŚNICTWIE
SUSZ PRZEDSTAWIA SIĘ NASTĘPUJĄCO:**

SŁUŻBA LEŚNA:

Nadleśniczy: inż. Michał Juchniewicz

Zastępcą Nadleśniczego: mgr inż. Stanisław Blonkowski

Główny Księgowy: mgr Teresa Krukowska

Inżynierowie Nadzoru: mgr inż. Leon Jarzembowski, inż. Sławomir Lewczuk

Leśniczowie: UROCZYSKO: inż. Mirosław Pytlarczyk, BUKOWNICA: mgr inż. Lucjan Matuszek, JEZIORNO: Janusz Karbowski, SZWALEWO: mgr inż. Mariusz Salmanowicz, ROŻEK: mgr inż. Jarosław Jabłoński, KRÓLEWSKIE: Marian Maślanka, MORTĄG: p.o. mgr inż. Wojciech Niemkiewicz, DĘBINA: Wit Weroński, BORNICE: Henryk Piłat, KAMIENIEC: mgr inż. Marek Purgal, ZIELEŃ: Piotr Januszewski, MICHĄŁOWO: Zenon Latos, LIPOWO: Mirosław Zając, SUSZ: Marek Wilczak, JAWTY: mgr inż. Henryk Wróbel, KISIELICE: mgr inż. Wojciech Wyganowski, Leśniczy do spraw plantacji nasiennych i szkółkarstwa: inż. Piotr Michałkowski

Podleśniczowie: Jerzy Grążawski, inż. Krystyna Markos, Benedykt Kowalski, Krzysztof Waluszkowski, Jerzy Kaciński, Piotr Kwiecień, inż. Arkadiusz Pękala, Józef Sikorski, Mieczysław Węglarski, Ewa Stryjek, Zenon Herdzik, Marek Kwiatkowski, Mariusz Juchniewicz. Strażnicy Leśni: Jacek Latos, Arkadiusz Trzciałkowski, Ewa Januszewska, mgr inż. Marcin Kosin

Specjaliści SŁUŻBY LEŚNEJ: mgr inż. Kamila Makowska, mgr inż. Anna Bruzda, mgr inż. Przemysław Rojek, mgr inż. Tomasz Hypta. Sekretarz: Maria Blonkowska, Sekretariat: mgr Kamila Lewandowska Specjaliści ds. technicznych: Zdzisław Suliński, Specjaliści - ds. finansowo księgowych, ds. ekonomicznych, ds. pracowniczych: Helena Mąkosa, mgr Ewa Ziółkowska, Barbara Sikorska, Elżbieta Adamowicz, Instruktor techniczny: Bartosz Wszelaki, Kasjer: Danuta Jakubczyk, Księgowi: Beata Adamowicz, Stażyści: Paweł Palczewski, inż. Piotr Latos, mgr inż. Paweł Ślusarski; Pracownicy zatrudnieni na stanowiskach robotniczych: Katarzyna Krupińska, Józef Sadowski, Edmund Mankiewicz

Skarby Przyrody

Wydawca: VEGA Studio Adv. Tomasz Müller, 82-500 Kwidzyn, ul. Grunwaldzka 9, www.grupavega.pl, e-mail: biuro@grupavega.pl

Tekst i zdjęcia: Stanisław Blonkowski

skład i przygotowanie do druku: Agnieszka Czeszejko-Sochacka – Vega Studio Adv. Kwidzyn

Według projektu graficznego Stanisława Blonkowskiego

Wydawnictwo sfinansowane ze środków
Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie
oraz Nadleśnictwa Susz

VEGA Studio Adv.

Wszelkie prawa zastrzeżone / All rights reserved

Printed in Poland – Kwidzyn 2009

Przedruk i powielanie w jakiegokolwiek formie jest zabronione

ISBN 978-83-89855-48-0